

МАКСИМЕНКО Я.А., к.е.н., професор, НТУ «ХПІ»

ЩЕРБАК Н.В., студент, НТУ «ХПІ»

САВЧУК Г.О., студент, НТУ «ХПІ»

ФОРМУВАННЯ КОНКУРЕНТНИХ ПЕРЕВАГ ТРАНСНАЦІОНАЛЬНИХ КОМПАНІЙ В УМОВАХ ГЛОБАЛІЗАЦІЇ

Глобалізація, що означає посилення взаємозв'язків і взаємозалежностей всіх країн світу здійснює суттєвий вплив на диверсифікацію світових ринків, розвиток міжнародних форм підприємництва, підвищення ролі транснаціональних корпорацій в світогосподарських процесах [4]. Так як ТНК - складні багатогалузеві структури з широкими масштабами діяльності, то конкуренція між ТНК має багатоаспектний характер. Конкуренція відображається всередині галузі, між галузями і на глобальному рівні. Положення ТНК на світовому ринку залежить від реалізуємої стратегії, значне місце в якій займає інноваційна складова [3], внутрішньої організації компанії, а також темпів розвитку НТП, що в сукупності впливає на формування і розвиток стійких конкурентних переваг. Слід зазначити, що створення конкурентної переваги можливо тільки при повній обізнаності про фактори конкурентоспроможності інших суб'єктів ринку.

На основі дослідження і обробки наукових матеріалів, ми виділяємо основні умови до формування конкурентних переваг ТНК: 1) створення позитивного іміджу у

свідомості споживача; 2) ефективне використання ресурсів підприємства і нематеріальних активів; 3) розташування іноземних філій безпосередньо поблизу ринків реалізації; 4) використання ефекту масштабу, не ігноруючи при цьому підтримування високої якості продукції; 5) поширення свого економічного впливу з метою захоплення інших ринків збуту; 6) гнучкість інвестиційної політики і ефективна організація руху капіталу; 7) оптимізація організаційної структури ТНК; 8) можливість безперервного доступу до якісної і актуальної інформації; 9) мобільність, здатність швидкого пристосування до змін; 10) акцент на національній культурі і специфіці поведінки споживачів кожної окремої країни; 11) диверсифікація діяльності ТНК; 12) використання соціально-етичної концепції маркетингу; 13) ефективне управління політикою ціноутворення.

Враховуючи специфіку своєї діяльності і тенденції ринку, ТНК повинні забезпечувати дотримання вищенаведених умов і максимізувати застосування всіх потенційних джерел конкурентних переваг. Дані питання щодо конкурентоспроможності ТНК розглядає Ракітіна Н.О. [5].

В останні роки з'явилося багато публікацій рейтингів найбільших транснаціональних корпорацій світу. Найбільш популярні серед них - це рейтинг Fortune Global 500 (500 найбільших ТНК) і Forbes Global 2000 (2 тис. найбільших ТНК). У списку FORBES Global 2000 2017 представлені публічні компанії з 58 країн, які разом отримують дохід у розмірі 35,3 трлн. дол., прибуток в розмірі 2,5 трлн. дол., 169,1 трлн. дол. активів і мають загальну ринкову вартість в 48,8 трлн. дол. Всі чотири показники перевищують рейтинг 2016 року, при цьому ринкова капіталізація зросла на 10% в порівнянні з минулим роком [7].

Компанії США складають більшість членів списку (565), за ними слідують Китай і Гонконг, в яких знаходяться 263 компанії Global 2000.

Ми можемо відзначити тенденцію поступового витіснення колишніх лідерів - західних компаній. Це говорить про те, що відбувається поступовий перерозподіл сфер впливу в світовій фінансовій системі. Найбільш яскраво це виражено в тому, що китайські ТНК демонструють стрімкий розвиток. Чотири китайські компанії увійшли в топ-10 в рейтингу за версією Forbes. Це такі компанії, як ICBC (1 місце в рейтингу, доходи: \$ 42 млрд.); China Construction Bank (2 місце в рейтингу; доходи: \$ 35 млрд.); Agricultural Bank of China (6 місце в рейтингу; доходи: \$ 27,8 млрд.); Bank of China (7 місце в рейтингу; доходи: \$ 24,9 млрд.) [7].

Українські компанії в даному списку не представлені, хоча є представники таких країн, як Аргентина, Венесуела, В'єтнам, Данія, Індія, Індонезія, Казахстан, Марокко, Нігерія, Румунія, Філіппіни, Чилі.

На розвиток національної економіки сильно впливає обсяг і рух прямих іноземних інвестицій (ПІІ). Глобальні потоки ПІІ в 2015 році зросли на 38%, до \$ 1,76 трлн., і досягли свого найвищого рівня в порівнянні з 2007 роком. Найбільше вкладаються ПІІ в Україні в фінансовий сектор, торгівлю, ремонт, операції з

нерухомістю, підприємницькі послуги, що дозволяє зробити висновок про те, що головною метою інвестування в Україну є прагнення світових ТНК до використання українського ринку для отримання швидкого прибутку [2].

Українським підприємствам з метою формування власних конкурентних переваг на міжнародних ринках слід вступати в співпрацю з іноземними ТНК для того, щоб використовувати переваги залучення ПІІ.

В цьому зв'язку важливим питанням є вибір міжнародної стратегії. «Якщо стратегія компанії узгоджена з інтересами і можливостями кадрів, гармонічно вливається в галузеву політику і стратегічний напрям розвитку держави, враховує і використовує конкурентні переваги не тільки фірми, але і країни її походження, то вона претендує не тільки на досягнення власних стратегічних цілей, але і на суттєвий вклад в досягнення стратегічних цілей економічних суб'єктів всіх інших рівнів, в тому числі і держави» [1].

Активність ТНК і приплив прямих іноземних інвестицій в Україну значно поступається іншим країнам Східної Європи і СНД. Але Україна залишається привабливою для діяльності ТНК.

На даний момент ми можемо визначити, що для глобальних компаній привабливими є наступні сектори економіки України [6]:

- виробництво тютюнових виробів: ТНК Japan Tobacco International, Imperial Tobacco Group, Philip Morris, B.A.T. ;
- виробництво алкогольних та безалкогольних напоїв: ТНК Coca-Cola, Pepsi («Сандора»), Orangina Group («Росинки»);
- переробка та виробництво олійних і зернових культур: компанії Bunge (ТМ «Олейна», «Щедрий дар»);
- переробка молока: ТНК Groupe Lactalis, Bel Group, Danone (Франція), Юнімілк (Росія);
- виробництво кондитерських виробів (шоколаду) і концентрованих харчових продуктів: ТНК Nestle (ТМ «Світоч», «Торчин-продукт», «Крафт Фудз» (ТМ «Корона»);
- виробництво продуктів побутової хімії та парфумерії: ТНК Procter & Gamble (США).

У цих галузях, при сприятливих умовах, Україна сама могла б сформувати власні конкурентні переваги та створити компанію світового лідерства.

Отже, в майбутньому Україні необхідно стимулювати створення національних ТНК, підтримувати їх розвиток на основі державно-приватного партнерства, адже саме цей шлях дозволить сформувати сектор високотехнологічних конкурентоспроможних вітчизняних компаній, здатних гідно конкурувати у світовій економіці.

Список літератури:

1. Дяченко Т.А. Особенности разработки стратегий фирм в условиях глобализации / Т.А. Дяченко //

Вестник Национального технического университета «ХПИ». Технический прогресс и эффективность производства. – Харьков : НТУ «ХПИ», 2006. – № 02 (1). – С. 71 – 74.

2. *Дяченко Т.А.* Проблема іноземного інвестування в Україні / *Т.А. Дяченко* // Труды XII – ої Міжнародної науково – практичної конференції «Оптимум - 2016», (Харків, 6 - 8 грудня 2016 р.) / НТУ «ХПИ». – Харків: НТУ «ХПИ», 2016. – С. 135 – 136.

3. *Крамської Д.Ю.* Формування стратегій інноваційного розвитку підприємства / *Д.Ю. Крамської* // Вісник Нац. техн. ун-ту "ХПИ" : зб. наук. пр. Темат. вип. : Технічний прогрес та ефективність виробництва. – Харків : НТУ "ХПИ". – 2011. – № 8. – С. 161-172.

4. *Максименко Я.А.* ТНК и перспективы их развития в Украине / *Я.А. Максименко* // Вестник Национального технического университета "ХПИ". Технический прогресс и эффективность производства. – Харьков : НТУ "ХПИ", 2006. – № 2 (1). – С. 129-133.

5. *Ракітіна Н.О.* Конкурентоспроможність транснаціональних корпорацій високотехнологічного бізнесу: «Світове господарство і міжнародні економічні відносини» / *Н.О. Ракітіна* ; Київський національний економічний університет імені Вадима Гетьмана.– К., 2016. – С. 285.

6. *Чумак Н.В.* Проблемні аспекти діяльності транснаціональних корпорацій в Україні / *Н.В. Чумак* // Глобальні та національні проблеми економіки. – 2016. – Вип. 9. – С. 720.

7. The World's Biggest Public Companies 2017 [Електронний ресурс] / Forbes. – Режим доступу: <https://www.forbes.com/global2000>.